

Fundacja Legalna Kultura
Dział Edukacji

Scenariusz zgodny z podstawą programową

praca z wykorzystaniem nowych
mediów i metod aktywizujących
(45 min)

Licencje Creative Commons i pola eksploatacji, czyli co przysługuje autorowi dzieła

Opracowała: Anna Równy

Aktualizacja i redakcja: Małgorzata Bazan i Maciej Dowgiel

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe
Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ nabiera umiejętności świadomego, odpowiedzialnego i selektywnego korzystania z Internetu
- ✓ poznaje licencje Creative Commons
- ✓ doskonali umiejętność czytania ze zrozumieniem
- ✓ poznaje terminy z zakresu prawa autorskiego: licencja, pola eksploatacji
- ✓ nabywa umiejętności potrzebne do życia w społeczeństwie informacyjnym

Metody:

- ✓ praca z tekstem
- ✓ praca indywidualna
- ✓ praca w grupach
- ✓ dyskusja

Środki dydaktyczne:

- ✓ karty pracy
- ✓ rzutnik multimedialny/ tablica interaktywna

WSKAZANIA ZGODNE Z PODSTAWĄ

JĘZYK POLSKI

Szkoła podstawowa (kl. VII–VIII)

Odbiór tekstów kultury. Uczeń lub uczennica:

- wyszukuje w tekście (publicystycznym, popularnonaukowym, naukowym) potrzebne informacje i cytuje odpowiednie fragmenty, dbając o poprawność cytowania i kontekst.
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie (np. rozróżnia główny wątek, argumenty, przykłady, wnioski).

Samokształcenie. Uczeń lub uczennica:

- rzetelnie korzysta z informacji, z poszanowaniem praw autorskich (poprawnie cytuje, wskazuje źródła, unika plagiatu).
- uczestniczy w projektach edukacyjnych, np. tworzy prezentacje, projekty wystaw, krótkie filmy z wykorzystaniem technologii multimedialnych.
- rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników własnej pracy (wystąpień ustnych, projektów, publikacji multimedialnych).

Szkoła ponadpodstawowa

Kształcenie literackie i kulturowe

Odbiór tekstów kultury: Uczeń lub uczennica:

- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów (publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych).
- analizuje strukturę tekstu: rozpoznaje sens, główną myśl, sposób prowadzenia wyводу i argumentację.

Kształcenie językowe

Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń lub uczennica:

- rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną).

Tworzenie wypowiedzi

Elementy retoryki. Uczeń lub uczennica:

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej, wykorzystując odpowiednie konstrukcje składniowe.
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni (zna zasady prowadzenia rzeczowej debaty).

Mówienie i pisanie. Uczeń lub uczennica:

- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, przedstawiając rzeczowe uzasadnienie.
- buduje wypowiedź świadomie, zna jej funkcję językową, uwzględnia cel i adresata, stosuje zasady retoryki (logika, argumentacja, przejrzysta kompozycja).
- reaguje na przejawy agresji językowej (zadaje pytania, prosi o wyjaśnienia, wskazuje sprzeczności).
- formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, zabiera głos w dyskusji – zgodnie z normami językowymi i etycznymi.

Samokształcenie. Uczeń lub uczennica:

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej, m.in. przez przygotowywanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska.
- porządkuje informacje w problemowe całości, dokonuje ich wartościowania i syntetyzuje treści wokół tematu lub problemu, wykorzystuje je w swoich wypowiedziach.
- dokonuje krytycznej selekcji źródeł (także internetowych).
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i wykorzystuje je w swojej wypowiedzi.
- wykorzystuje multimedialne źródła informacji i krytycznie je ocenia (wiarygodność, rzetelność).
- gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych.
- korzysta z zasobów multimedialnych (biblioteki on-line, słowniki, e-booki, autorskie strony internetowe), ocenia je pod względem poprawności rzeczowej.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Szkoła podstawowa (kl. VII–VIII)

Prawo i sądy. Uczeń lub uczennica:

- wyjaśnia, czym jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych.
- wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, niezajomość prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania.

Szkoła ponadpodstawowa

Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń lub uczennica:

- określa, czym różnią się normy prawne od innych typów norm; wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, niezajomość prawa szkodzi) i wyjaśnia skutki ich łamania.

INFORMATYKA

Szkoła podstawowa (kl. VII–VIII)

Programowanie i rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem komputera. Uczeń lub uczennica:

- tworzy krótkie filmy, dokonuje podstawowej obróbki zdjęć i nagrań, potrafi przygotować prezentację multimedialną z użyciem tekstu, grafiki, animacji, dźwięku, filmu, stosuje hiperłącza.

Posługiwanie się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi. Uczeń lub uczennica:

- rozwija umiejętności korzystania z urządzeń do tworzenia elektronicznych wersji tekstów, obrazów, dźwięków, filmów, animacji.

Rozwijanie kompetencji społecznych. Uczeń lub uczennica:

- ocenia krytycznie informacje i źródła (w szczególności w Internecie), docenia znaczenie otwartych zasobów, potrafi z nich korzystać.

Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń lub uczennica:

- opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci (bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji).
- postępuje etycznie w pracy z informacjami.
- rozróżnia typy licencji na oprogramowanie oraz na zasoby sieciowe.

Szkoła ponadpodstawowa

Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń lub uczennica:

- stosuje zasady netykiety i regulacje prawne (ochrona danych osobowych, własności intelektualnej), jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad.
- respektuje prawo i normy etyczne przy korzystaniu i rozpowszechnianiu oprogramowania, aplikacji, dokumentów elektronicznych (cudzych i własnych).
- opisuje szkody, jakie mogą spowodować działania pirackie w sieci (w odniesieniu do osób indywidualnych i społeczeństwa).

Przebieg lekcji:

- **FAZA WSTĘPNA**

Zajęcia należy przeprowadzić w pracowni z rzutnikiem/tablicą multimedialną.

Nauczyciel wprowadza uczniów w temat lekcji, zaznaczając, że licencje Creative Commons (CC) i ich narzędzia są darmowe.

Rozdaje uczniom test na rozumienie tekstu czytanego (Karta pracy). Uczniowie mają 10 minut na rozwiązanie testu. Uczeń, który zdobędzie największą liczbę punktów, zostaje nagrodzony przez nauczyciela.

- **FAZA REALIZACYJNA**

Nauczyciel wyświetla uczniom prezentację multimedialną z oznaczeniami dotyczącymi licencji Creative Commons, która przeprowadzi uczniów przez całe zajęcia:

<https://prezi.com/view/6VxIEI0YGbbregaxnF1A/>

Cztery podstawowe warunki licencji CC to:

Uznanie autorstwa. Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory zależne pod warunkiem, że zostanie przywołane nazwisko autora pierwowzoru.

Użycie niekomercyjne. Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać objęty prawem autorskim utwór oraz opracowane na jego podstawie utwory zależne jedynie do celów niekomercyjnych.

Na tych samych warunkach. Wolno rozprowadzać utwory zależne jedynie na licencji identycznej do tej, na jakiej udostępniono utwór oryginalny.

Bez utworów zależnych. Wolno kopiować, rozprowadzać, przedstawiać i wykonywać utwór jedynie w jego oryginalnej postaci – tworzenie utworów zależnych nie jest dozwolone.

Źródło: creativecommons.pl/poznaj-licencje-creative-commons/ [dostęp: 07.09.2024 r.]

Nauczyciel dzieli uczniów na 5 grup i rozdaje karty pracy (Karty pracy dla grup: I, II, III, IV, V). Każda grupa otrzymuje zadanie sporządzenia oznaczenia określonego utworu po zapoznaniu się z wymogami stawianymi przez autora dzieła. Uczniowie mają do dyspozycji podgląd schematu przedstawiającego cztery podstawowe warunki licencji CC. Czas pracy: 5 minut, czas prezentacji wyników zadania: 1 minuta.

Nauczyciel uświadamia uczniom, że z kwestią licencji CC wiąże się termin pola eksploatacji.

Pole eksploatacji

Sposób korzystania z utworu; na przykład w zakresie utrwalania i zwielokrotniania utworu – wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową.

W zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których utwór utrwalono – wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy, a w zakresie rozpowszechniania utworu – jego publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym (Internet).

Nauczyciel zapoznaje również uczniów z typami licencji i pokazuje ich oznaczenia, tłumacząc, jakie uprawnienia dają korzystającym.

Uznanie autorstwa 4.0 – Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa. Jest to licencja gwarantująca najszersze swobody licencjobiorcy.

[Przystępne podsumowanie](#)

[Tekst licencji](#)

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 – Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja. Jest to licencja używana przez Wikipedię i jej siostrzane projekty.

[Przystępne podsumowanie](#)

[Tekst licencji](#)

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne 4.0 – Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, remiksowanie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych. Warunek ten nie obejmuje jednak utworów zależnych (mogą zostać objęte inną licencją).

[Przystępne podsumowanie](#)

[Tekst licencji](#)

Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych 3.0 Polska – Ta licencja zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu zarówno w celach komercyjnych i niekomercyjnych, pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

[Przystępne podsumowanie](#)

[Tekst licencji](#)

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 – Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

[Przystępne podsumowanie](#)

[Tekst licencji](#)

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska – Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych). Jest to najbardziej restrykcyjna z licencji.

[Przystępne podsumowanie](#)

Pokazuje także, na jakiej licencji Fundacja Legalna Kultura udostępniła swoje materiały:

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe

Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

• FAZA PODSUMOWUJĄCA

Dyskusja: Czy, Twoim zdaniem licencje Creative Commons służą, czy szkodzą autorowi dzieła? Nauczyciel ustala wnioski z uczniami i zapisuje na tablicy.

Test Kahoot! podsumowujący tematykę zajęć: <https://play.kahoot.it/v2/?quizId=b8c8cc41-bfe2-4a53-abf7-2dfed2f74517>.

Zadanie domowe dla ochotników: a ochotników:

Korzystając z oznaczeń wolnych licencji, zamieść własny utwór autorski (zdjęcie, film, muzykę, własnej kompozycji), udostępniając go legalnie i za darmo w Internecie. Skorzystaj ze stron internetowych serwisów społecznościowych, np. YouTube, Flickr, MySpace itp.

Proponowana bibliografia:

- strona internetowa fundacji Legalna Kultura, na której można znaleźć artykuł: <https://legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/prawo-w-praktyce/news/3557,creativecommons-jak-dzialaja-wolne-licencje> [dostęp: 07.09.2024 r.].
- strona internetowa organizacji Creative Commons oddział Polska, www.creativecommons.pl [dostęp: 07.09.2024 r.].

Karta pracy (test na rozumienie tekstu czytanego):

Zalety i ograniczenia licencji Creative Commons:

1. Licencje Creative Commons promuje amerykańska organizacja pozarządowa o tej nazwie działająca na rzecz ochrony i promocji dóbr kultury.
2. Szacuje się, że licencje CC mają zastosowanie na kilkudziesięciu milionach stron, korzystają z nich też ogromne projekty internetowe, jak Wikipedia, Akademia Khana, Jamendo. Używane są również do prezentacji utworów w serwisach społecznościowych, np. serwisie Flickr, w którym jest ok. 200 mln zdjęć na licencjach CC.
3. Z polskich projektów można wymienić serwis Wolne Lektury, cyfrową bibliotekę szkolną, która publikuje m.in. lektury szkolne (utwory dostępne są tam na licencji Creative Commons - uznanie autorstwa). Także niektóre witryny rządowe, np. Ministerstwo Gospodarki, wykorzystują te licencje, choć niektórzy uważają, że materiały na stronach rządowych nie powinny być licencjonowane, gdyż jako urzędowe nie podlegają ochronie prawa autorskiego.
4. Co daje licencja? Oznakowanie utworu licencją CC pozwala legalnie z niego korzystać na warunkach określonych w danej licencji, a polskie organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, np. ZAiKS, honorują je i nie ścigają osób korzystających z utworów nimi opatrzonych.
5. Licencję CC łatwo rozpoznać. Oznaczenie składa się z tekstu prawnego, wersji czytelnej dla komputerów (elektronicznej) oraz odpowiedniej graficznej ikonki, po której można rozpoznać rodzaj licencji.
6. Czy licencje CC mogą być remedium na polskie problemy z prawem autorskim? Co o tym sądzą specjaliści w zakresie prawa autorskiego?
7. Znane są raczej w krajach, w których rynek praw autorskich jest mocno rozwinięty, i zwykle umożliwiają alternatywne korzystanie z twórczości danego autora obok narzuconego przez ustawę - wskazuje Maciej Ślusarek, adwokat zajmujący się prawem autorskim - To świetne dopełnienie regulacji ustawowych. Nie zgadzam się więc z często powtarzanym twierdzeniem, że idea CC wymaga zmian w prawie autorskim. **System CC stanowi raczej rodzaj wentyla bezpieczeństwa w systemie ochrony praw autorskich.**
8. Licencje CC nie rozwiążą wszystkich problemów z dostępem do utworów w Internecie, dotyczą bowiem, generalnie rzecz biorąc, niekomercyjnego wykorzystania utworów, z których autor pozwala korzystać w ramach tej licencji. Kolejne ograniczenia, które muszą być respektowane, zawierają same licencje CC - wskazuje z kolei Michał Błęszyński, radca prawny. - Jest to więc rozwiązanie alternatywne i dotyczy wąskiego obszaru. Nie wystarczy do rozwiązania problemów w Internecie, w którym lawinowo eksploatuje się utwory.
9. Podobnego zdania jest Łukasz Węgrzyn, prawnik z Instytutu Allerhanda: Licencje CC mają zastosowanie raczej do niekomercyjnej twórczości, tymczasem filmy, książki, gazety to jednak biznes, a biznes musi mieć jakąś formę wynagrodzenia, gdyż chodzi o ogromne nakłady.

Domagalski Marek (2012), *Zalety i ograniczenia licencji Creative Commons:*

<https://www.rp.pl/internet-i-prawo-autorskie/art6227831-zalety-i-ograniczenia-licencji-creative-commons> [dostęp. 07.09.2024 r.].

1. W imię jakich wartości działa amerykańska organizacja Creative Commons?

---

2. Odwołując się do akapitu 2., wymień projekty internetowe i serwisy społecznościowe, które korzystają z licencji CC.

---

3. Jakie korzyści daje korzystanie z licencji CC? (akapit 3.)

---

4. W jaki sposób oznacza się licencje CC?

---

5. Jakie zdanie na temat znaczenia licencji CC mają specjaliści prawa autorskiego w Polsce? Zestaw ich opinie w tabeli. Odpowiedz własnymi słowami.

Maciej Ślusarek	Michał Błęszyński	Łukasz Węgrzyn

Karta pracy dla grupy I

Stwórz schemat oznaczenia dzieła autora, używając funkcjonujących symboli: utwór, który można kopiować, rozpowszechniać, odtwarzać i wykonywać bez celów komercyjnych; na podstawie tego utworu nie wolno tworzyć utworów nowych dzieł, nie wolno tego utworu zmieniać ani przekształcać.

Karta pracy dla grupy II

Stwórz schemat oznaczenia licencji dzieła autora, używając funkcjonujących symboli: utwór, który można kopiować, rozpowszechniać, odtwarzać i wykonywać, tworzyć utwory zależne, a także użytkować w sposób komercyjny; jeśli dokonuje się zmian lub przekształcania tego utworu lub tworzy inny na jego podstawie, można rozpowszechniać powstały w ten sposób nowy utwór tylko na podstawie takiej samej licencji.

Karta pracy dla grupy III

Stwórz schemat oznaczenia licencji dzieła autora, używając funkcjonujących symboli: utwór, który można rozpowszechniać, przedstawiać i wykonywać tylko w celach niekomercyjnych; jeśli dokonuje się zmian lub przekształcania tego utworu lub tworzy inny na jego podstawie, można rozpowszechniać powstały w ten sposób nowy utwór tylko na podstawie takiej samej licencji.

Karta pracy dla grupy IV

Stwórz schemat oznaczenia licencji dzieła autora, używając funkcjonujących symboli: utwór można kopiować, rozpowszechniać, odtwarzać i wykonywać, a także tworzyć utwory zależne tylko w celach niekomercyjnych.

Karta pracy dla grupy V

Stwórz schemat oznaczenia licencji dzieła autora, używając funkcjonujących symboli: utwór można kopiować, rozpowszechniać, odtwarzać i wykonywać, użytkować utwór w sposób komercyjny; nie wolno zmieniać, przekształcać ani tworzyć nowych dzieł na podstawie tego utworu.

Materiały pomocnicze dla nauczyciela:

Klucz odpowiedzi do testu na rozumienie tekstu czytanego:

Nr	Proponowana odpowiedź	Pkt.
1.	Na rzecz ochrony i promocji dóbr kultury.	1 pkt.
2.	Projekty internetowe: Wikipedia; Akademia Khana; Jamendo; serwis społecznościowy Flickr.	1 pkt.
3.	Można legalnie korzystać z utworu na warunkach określonych w danej licencji.	1 pkt.
4.	Oznaczenie licencji CC składa się z tekstu prawnego i odpowiedniej ikony graficznej.	2 pkt.
5.	Maciej Ślusarek – licencje CC są rodzajem kompromisu między autorem dzieła, a użytkownikiem (odbiorcą). Michał Błeszyński – licencje CC dotyczą niekomercyjnego korzystania z utworów i tylko częściowo rozwiązują problem korzystania z szerokiej listy utworów dostępnych w Internecie. Łukasz Węgrzyn – licencje CC stosowane przy udostępnianiu książek, filmów i gazet przez producentów, wydawców się nie sprawdzają, ponieważ kierują się oni względami biznesowymi (chcą na utworach zarabiać, a nie udostępniać je za darmo).	3 pkt.

Odpowiedzi do kart pracy grup na lekcji:

Grupa I

Grupa II:

Grupa III:

Grupa IV:

Grupa V:

